

Γ. Μ. ΣΗΦΑΚΗΣ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ Ε ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

Μέ τις πρόσφατες έργασίες του για τό έπος του Διγενή Ἀκρίτη¹, ὁ Στυλιανός Ἀλεξίου ἔδειξε μέ τρόπο ὀριστικό αὐτό πού ὁ ἴδιος ὀνομάζει «ἐγκυρότητα» τῆς μορφῆς τοῦ ἔπους πού διασώζει τό χειρόγραφο τοῦ Ἑσχοριάλ (E) ἀπέναντι σ' ἐκείνην τοῦ χειρογράφου τῆς Κρυπτοφέρρης (G): Ἡ «σύνταξη» E διασώζει ἕνα μέγαλον ἀριθμό ἀπό βυζαντινά καί ἀραβικά τοπωνύμια, ὀνόματα καί ἀναφορές σέ ἱστορικά πρόσωπα καί πράγματα, καθὼς καί στρατιωτικούς καί τεχνικούς ὄρους, ἡ γνησιότητα τῶν ὀποίων τεκμηριώνεται μέ τῆ βοήθεια βυζαντινῶν καί ἀραβικῶν ἱστορικῶν πηγῶν· πολλά ἀπό αὐτά τά στοιχεῖα ἐμφανίζονται ἀλλοιωμένα, ἢ δέν ἐμφανίζονται καθόλου, στό χφ. G, πράγμα πού δείχνει ὅτι ὁ συντάκτης τῆς διασκευῆς πού ἀντιπροσωπεύει τό χφ. G δέν καταλάβαινε τῆ σημασία τους ἢ, γιά ὀρισμένα, ὅτι δέν ἐθεώρησε σκόπιμο νά τά διατηρήσει κατά τῆ διαδικασίαν τῆς ἀνασύνταξης τοῦ κειμένου. Ὅμως τά ἱστορικά, γεωγραφικά καί γλωσσικά αὐτά στοιχεῖα ἀποτελοῦν ἀντικειμενικά κριτήρια χρονολόγησής, καί σχετικῆς καί ἀπόλυτης: Ἀπό τῆ μιά μεριά, τεκμηριώνουν μέ τρόπο πού εἶναι πιά πολύ δύσκολο νά ἀμφισβητηθεῖ τῆ χρονική προτεραιότητα τῆς σύνταξης E σέ σχέση μέ τήν G – ἄσχετα ἀν τό χφ. E, πού χρονολογεῖται, μέ παλαιογραφικά κριτήρια, μετά τά μέσα τοῦ ιε' αἰώνα, εἶναι νεότερο² ἀπό τό χφ. G – καί κάνουν πολύ πιθανή τῆ στενή σχέση τῆς μέ τήν ἀρχική σύνθεση τοῦ ἔπους³. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ὀδηγοῦν στή χρονολόγησιν τόσο τῆς σύνταξης E, πού ἄλλωστε ἀγνοεῖ τούς Φράγκους, πρὶν ἀπό τό 1204, ὅσο καί τῆς ἀρχικῆς σύνθεσής τοῦ ἔπους γύρω στά μέσα τοῦ ιβ' αἰώνα. Ἐξάλλου, ὀρισμένα ἐπίσης ἱστορικά κριτήρια ὀδηγοῦν στή χρονολόγησιν καί τῆς διασκευῆς G πρὶν ἀπό τό 1204, ἴσως ὀχι πολύ ἀργότερα – ἀλλά πάντως μετά – ἀπό τῆ σύνταξη E⁴.

Ἡ χρονολόγησιν, ἀπόλυτη καί σχετική, τῶν συντάξεων E καί G καί ἡ σαφῆς διαφοροποίησής τῆς ἀπό τῆ χρονολόγησιν τῶν ἀντίστοιχων χειρογράφων δίνει ὀριστική

1. Ἀναφέρομαι κυρίως στή μονογραφία του Ἀκριτικά (Ἡράκλειο, 1979) καί στήν ἔκδοσιν τῆς σύνταξης τοῦ Ἑσχοριάλ (μέ μεγάλη εἰσαγωγή καί σχόλια), Βασίλειος Διγενῆς Ἀκρίτης (Ἀθήνα, 1985· στό ἔξισ ΒΔΑ).

2. Ἀλλά πόσο νεότερο; 75, 150 ἢ καί 200 χρόνια; βλ. ΒΔΑ, σ. ζ', σημ. 160.

3. Ἀποφεύγω τόν ὄρο «ἀρχέτυπο» τῆς κριτικῆς τοῦ κειμένου (Textkritik), πού ὑποβάλλει ἀλλῆς τάξεως συγγένειες καί σχέσεις ἀνάμεσα στούς ἀπογόνους τοῦ ἀπό ἐκεῖνες πού ἰσχύουν ἀνάμεσα στίς συντάξεις, ἢ καλύτερα ἀνασυντάξεις καί διασκευές, πού ἀντιπροσωπεύουν τά σωζόμενα χειρόγραφα τοῦ ἀκριτικοῦ ἔπους.

4. Ἀκριτικά, σσ. 50 κέ., ΒΔΑ, σ. ρ'.